

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 16.

V Ljubljani, 21. malega travna 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: Sine ira! — Naš denarni zavod. — § 24. — Učiteljica in narodna zavest. — Dva nekrologa. — Spominski list. — Dopisi. — Iz naše organizacije. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Sine ira!

I.

Zadnja dneva preteklega meseca sta se pečala z nami oba naša dnevnik »Narod« in »Slovenec« v člankih »Klerikalci in učiteljstvo« v »Narodu« (30. pr. m.) in naslednjega dne pa »Slovenec« v uvodniku »Učiteljski Tovariš« kolne!

Prvi razpravlja o nakanah, ki jih goje klerikalci do šole, kako dobiti moč nad njo in učiteljstvom in kako bi se temu godilo pod njih regimom. Članek završuje z apelom na vse napredno misleče ljudi in učiteljstvo, da naj vse moči zastavi, da se te namere nikoli ne uresničijo. Končuje članek z besedami: »Kar stori v tem oziru učiteljstvo, stori v svojo lastno obrambo«.

Dasi se z vsebino članka popolnoma strinjamo in smo prepričani, da je vse resnično, vendar nam bodi dovoljeno da tudi mi izrečemo svoje mnenje in povemo to, kar nam že dolgo leži na srcu.

Pretežna večina učiteljstva je v narodno-naprednem taboru. To je resnica, in niti na misel mu ne hodi, da bi se kdaj združilo z reakcionarci, pri nas s klerikalci. Saj je ravno šola tisto sredstvo, ki se z njim širi napredek, omika in kultura. In komu mora biti bolj ležeče na tem, ako ne ravno učiteljstvu? In če hoče napredna stranka res biti napredna — ne samo v besedah, ne samo v listih in pri gotovih prilikah, ampak tudi v realnem življenju — tedaj mora biti nje prva in zadnja točka — šola in zopet šola! Da pa bo šola ustrezala svoji nalogi in določenemu smotru, je treba — brez tega ni mogoča dobra šola, — dobrega učiteljstva. Dobro učiteljstvo, ki izvršuje z vnelo svoje dolžnosti, bo pa le tedaj, če bo njegovo življenje vredno človeka, če bodo njegov trud upoštevali od vseh strani in na vseh mestih. Tedaj bo učitelj gotovo brez vse mržnje posvečal vse moči šoli in le šoli, temu predpogoju vsakega napredka.

Z žalostjo moramo konstatovati, da še danes ni rešeno vprašanje, kako izboljšati in izpopolniti šolstvo, kako pomagati učiteljstvu. Namesto, da bi mu vsaj moralno šli na roke, zabavljajo proti šoli in mečejo polena pod noge, stradajočemu učiteljstvu.

Oprostite naj nam, če odkrito povemo, da tudi v oni stranki, t. j. napredni, nimamo tiste zaslombe, ki bi jo morali

imeti, in če ne mi, pa vsaj šolstvo kot tako. Žalosten pojav je za naš čas, da se v novejšem času potezajo celo napredni meščani za samostanske šole, uvažujoč le zunanost, materialnost, ne meneč se za duha in njega nasledke. Če smo res napredna stranka, tedaj mora izginiti vsaka omahljivost, in naj gre tu še za take legate. Tudi drugače kaj radi delajo ironične opombe o šoli, še več o učiteljstvu. Tega vidijo le o svobodnem času, če ga kaj ima, ko si truden in izmučen išče malce okrepila. Ko večer za večerom pozno v noč sedi pri mizi, premišljuje, kako bi postopal, da bi dosegel boljše uspehe pri teh pomanjkljivostih našega šolstva in kako ustregel tuintam našo usodo odločujočim, a duha sv. Birokracija navdahnjenim pismoukom. Res, priznavamo, da je napredna stranka v bistvu za šolo, in potrjamo, da je zavzeta tudi za učiteljstvo. In če tukaj povemo svoje mnenje, se ne tiče v celoti stranke kot take. Nje eksekutiva je, ki o nji ne moremo o vsem imeti najboljših misli, in odkrito povedano, jih tudi nimamo. Res je, da ne more posameznik vsega storiti in dognati. To vse priznavamo. Priznati pa ne moremo, da možje te eksekutive, ki bi morali z vso vnelo braniti šolo in učiteljstvo, to in slednje prezirajo z ignoranco, vpoštevajoč le naš svobodni čas. Tem huje mora speči nas, če o nas tako sodi član one korporacije, ki ji mora biti pred vsem ležeče na napredku in odkoder se naj izliva vir napredka po vsi deželi. A ta zastopnik, ki bi morali imeti v njem najboljšega zagovornika svojih teženj, nas sodi — po svobodnem času, kaj še, da bi povzdignil glas za naše pravot! Pa kaj hočemo? Ljudje, ki sede pri polni mizi brez skrbi, ne morejo imeti in tudi nimajo srca za stradajočega trpina. Zahtevajo od nas vztrajnosti in odločnosti v boju proti nazadnjaštvu. Prav! Tudi mi priznamo, da je naš poklic, se boriti proti temi in mračnjaštvu. A gospoda, sodite nas tudi potem drugače! Da smo berači, vemo sami, krivi pa tega nismo sami, pač pa tista mačehovska skrb poklicanih faktorjev. In to beraštvo naglašati na mestu, kjer bi morali deliti pošteno zaslužen plačilo — to, gospoda, nas ne bodri na delo; to nam priliva k vsem grenkostim samo grenkost, ki nam greni že tako proketo življenje!

In če kdo, tedaj smo mi, ki čutimo, bridko čutimo resnico Prešernovih besed: »Le petica da ime slovečel!« To

bi ne smelo biti in pred vsem v naši napredni stranki ne!

Ni res, da kar stori učiteljstvo proti klerikalizmu, stori le v svojo lastno obrambo. Res je, da stori to v brambo narodovo, zakaj mi pojdemo, a narod ostane in le-ta bo užival sad našega truda in naše odločnosti.

Bodimo torej vsi kot močna falanga proti temu navalul! Vso skrb posvečajmo le šolstvu in njega napredku. Da bo pa to mogoče, naj posvete naši krmilarji vso skrb šolstvu, naj odstranjajo vse ovire, ki to zadržujejo in more vsak svobodni polet duha. Širite šole in pritiskajte z vsemi močmi na odločujoče faktorje, da jih ustanove tam, kjer jih še ni a bi že davno morale biti. Proč z vsako počasnostjo v tem oziru! In naj ljudstvo pretaka še toliko srčne krvi zaradi šolstva, verjemite, niti kapljice ne bo izgubljene, ampak se vrne očiščena, okrepčana zopet v srce ljudstvu, ki mu bo dajala novih moči, nove energije k novemu življenju!

Kakor že prej omenjeno, niso pisane te vrste iz namena, da bi koga izmed naših vrst omajale. Nel Nasprotno! Oprimo se še z večjo vnemo stranke, ki jamči že s svojim geslom za napredek in svobodo duha. Če smo povedali marsikaj, kar ne bo temu ne onemu všeč, smo povedali to zaradi dobre stvari same in da pokažemo, da imamo tudi mi možgane in da nismo sužnji posameznih oseb, kar nam dan na dan oponašajo z nasprotne strani.

Sprejmite in priznajte, možje, ki imate več ali manj usodo ljudskega šolstva in učiteljstva v rokah, napake, ki ste jih do zdaj napravili in jih popravite ter nas sodite in upoštevajte po obstoječih okoliščinah. Še je čas, vse se da popraviti.

Sprejmite te nasvete od gorskega, a vse početje opazujočega učiteljskega berača — sine ira!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca sušca 1905 K 57.212.04.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

§ 24.

Kakor smo se nadejali, se je lotil »Slovenec« našega članka o §-u 24, ter ga je izkušal izkoristiti proti naprednemu, svobodomiselnemu učiteljstvu. Obračal in mrcvaril ga je dolgo časa, a pravega kapitala za svoj namen le ni mogel izžeti iz njega. Zatekel se je torej po svoji stari navadi k zavijanju in k laži. V svojem uvodnem članku z dne 7. t. m. piše med drugim: »Dopisnik ‚Tovarišev‘, ki se je spravil nad § 24, si želi nazaj tisti čas, ko je vladala v šoli palica«. Vsakdo, ki je naš članek količkaj pazljivo prebral, mora priznati, da je to grda laž, ker je tam prav jasno rečeno, da tega nikdar nočemo. »Slovenec« nam je tukaj podtaknil želje, ki jih goji njegov dopisnik in z njim marsikateri puhloglavi katehet. Njegov dopisnik namreč zahteva, da bi naj telesna kazen v šoli ne bila taka, po posebnih predpisih omejena izjema, temveč bi naj učitelj, oziroma

katehet smel lasati, uhljati in pretepati učence vsak čas po svoji volji. On zahteva, da se izvrševanje telesne kazni ne odvzame učitelju, ker smatra pretepanje otrok kot posebno zadostilo za trpečega učitelja.

Vidite, to je ravno tista velika razlika med vami in nami v tej zadevi. Vi se čutite osebno žaljene, če se otroci proti vam nespodobno vedejo in se hočete maščevati za to žaljenje, vi jim hočete s pestjo dokazati, kdo ste vi in kdo so oni, s pestjo jim hočete dokazati svoje nedotakljivo gospodstvo. S palico v roki hočete prisiliti učence, da mirno prenašajo vaše mnogokrat neumljive propovedi v šoli ter slepo izvršujejo vaše često več kot čudne zapovedi. Kakor v življenju sploh, hočete tudi v šoli z nasiljem vzdržati slepo pokorščino.

Da, kdor je teh nazorov, ta si res želi nazaj tistih časov, ko je palica neprenehoma švigala po šoli, večkrat samo zaradi tega, ker učitelj ni vedel ničesar drugega začeti. Kdor hoče vzgojiti iz otrok plahe, neodločne, po pasje pokorne in ponižne ljudi, ki se slepo uklanjajo vsaki gosposki suknji, ljudi, ki jih morejo razne gosposke po svoji volji izkoriščati, on si želi v šoli samovladarsko palico.

Kdor pa vzgaja samostalno misleče, odločne in jekleno-trdne značaje, kdor zbuja v svojih učencih krepko samozavest, njemu pa ne more biti kaznovanje, posebno pa ne izvrševanje telesne kazni nobeno zadoščenje. Pravi vzgojitelj se n. pr. pri neposlušnosti posamezni otrok ne čuti osebno žaljenega, on vidi le otroka na slabem potu in ga izkuša od tam odvrniti. V to svrhu uporabi najprej vsa mogoča sredstva, ki mu jih dajeta pouk in občevanje z otroki, preden poseže po kazni. On je vesel, če je svoj namen dosegel s prijazno besedo, a če mora uporabiti kazen, je žalosten. Kaznovanje učencev ne more biti pravemu učitelju nikakršno zadostilo, ono mu je temveč velika muka.

V normalnih razmerah, kjer starši mirno in pošteno žive ter svoje otroke vestno vzgajajo in kjer ni posebnih hujskačev proti šoli in proti učiteljstvu, se navadno tudi izhaja brez mnogih kazni. A ponekod so izredne razmere, tuintam je kak porednež tako izprijen, oziroma tudi nahujskan, da se sedaj dopuščenih kazni ne boji, da nalašč in s premislekom uganja stvari, ki bi naj učitelja ujezile in ga, ako le mogoče, spravile v sodnijsko dvorano. Taki pomilovanja vredni otroci, take nesrečne žrtve brezvestnih hujskačev so izjeme in zanje naj bi veljale tudi izjemne kazni. In samo za te naj bi se uvedla telesna kazen, da se tako prisilijo na pravo pot, ne pa v »zadostilo trpečemu učiteljstvu«. A da se strogost te izjemne kazni poveča in da se učitelju odvzame vsaka prilika, da bi isto v prvi jezi morebiti nepremišljeno in prepogosto uporabljaj, oziroma zlorabljal, naj se natančno omeji in naj je ne izvršuje učitelj. Na ta način se postavi ta stroga in poniževalna kazen tudi pod nadzorstvo drugih organov, česar se dobremu in vestnemu učitelju ni bati.

Ce se pa »Slovenčevi« pristaši boje takega nadzorstva, pač niso dobri in vestni učitelji. Naj se gredo učiti poštenosti, potrpežljivosti, psihologije, logike, pedagogike in metodike, pa jih bo ta strah minil.

In končno še dve tri o zofističnem zavijanju in tolmačenju opazke našega uredništva. »Slovenec« se iz iste norčuje in jo nalašč tako zavija, kakor bi učitelji res želeli pretepati za trne starše. Staršem takih palic (leskovih) nikakor ne želimo, ker so to največ neuki, nesamostalni, vsakovrstnim vplivom dostopni ljudje, ki še ne poznajo pomena in korist

bi ne smelo biti in pred vsem v naši napredni stranki ne!

Ni res, da kar stori učiteljstvo proti klerikalizmu, stori le v svojo lastno obrambo. Res je, da stori to v brambo narodovo, zakaj mi pojdemo, a narod ostane in le-ta bo užival sad našega truda in naše odločnosti.

Bodimo torej vsi kot močna falanga proti temu navalul! Vso skrb posvečajmo le šolstvu in njega napredku. Da bo pa to mogoče, naj posvete naši krmilarji vso skrb šolstvu, naj odstranjajo vse ovire, ki to zadržujejo in more vsak svobodni polet duha. Širite šole in pritiskajte z vsemi močmi na odločujoče faktorje, da jih ustanove tam, kjer jih še ni a bi že davno morale biti. Proč z vsako počasnostjo v tem oziru! In naj ljudstvo pretaka še toliko srčne krvi zaradi šolstva, verjemite, niti kapljice ne bo izgubljene, ampak se vrne očiščena, okrepčana zopet v srce ljudstvu, ki mu bo dajala novih moči, nove energije k novemu življenju!

Kakor že prej omenjeno, niso pisane te vrste iz namena, da bi koga izmed naših vrst omajale. Nel Nasprotno! Oprimo se še z večjo vnemo stranke, ki jamči že s svojim geslom za napredek in svobodo duha. Če smo povedali marsikaj, kar ne bo temu ne onemu všeč, smo povedali to zaradi dobre stvari same in da pokažemo, da imamo tudi mi možgane in da nismo sužnji posameznih oseb, kar nam dan na dan oponašajo z nasprotne strani.

Sprejmite in priznajte, možje, ki imate več ali manj usodo ljudskega šolstva in učiteljstva v rokah, napake, ki ste jih do zdaj napravili in jih popravite ter nas sodite in upoštevajte po obstoječih okoliščinah. Še je čas, vse se da popraviti.

Sprejmite te nasvete od gorskega, a vse početje opazujočega učiteljskega berača — sine ira!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca sušca 1905 K 57.212.04.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

§ 24.

Kakor smo se nadejali, se je lotil »Slovenec« našega članka o §-u 24, ter ga je izkušal izkoristiti proti naprednemu, svobodomiselnemu učiteljstvu. Obračal in mrcvaril ga je dolgo časa, a pravega kapitala za svoj namen le ni mogel izžeti iz njega. Zatekel se je torej po svoji stari navadi k zavijanju in k laži. V svojem uvodnem članku z dne 7. t. m. piše med drugim: »Dopisnik ‚Tovarišev‘, ki se je spravil nad § 24, si želi nazaj tisti čas, ko je vladala v šoli palica«. Vsakdo, ki je naš članek količkaj pazljivo prebral, mora priznati, da je to grda laž, ker je tam prav jasno rečeno, da tega nikdar nočemo. »Slovenec« nam je tukaj podtaknil želje, ki jih goji njegov dopisnik in z njim marsikateri puhloglavi katehet. Njegov dopisnik namreč zahteva, da bi naj telesna kazen v šoli ne bila taka, po posebnih predpisih omejena izjema, temveč bi naj učitelj, oziroma

katehet smel lasati, uhljati in pretepati učence vsak čas po svoji volji. On zahteva, da se izvrševanje telesne kazni ne odvzame učitelju, ker smatra pretepanje otrok kot posebno zadostilo za trpečega učitelja.

Vidite, to je ravno tista velika razlika med vami in nami v tej zadevi. Vi se čutite osebno žaljene, če se otroci proti vam nespodobno vedejo in se hočete maščevati za to žaljenje, vi jim hočete s pestjo dokazati, kdo ste vi in kdo so oni, s pestjo jim hočete dokazati svoje nedotakljivo gospodstvo. S palico v roki hočete prisiliti učence, da mirno prenašajo vaše mnogokrat neumljive propovedi v šoli ter slepo izvršujejo vaše često več kot čudne zapovedi. Kakor v življenju sploh, hočete tudi v šoli z nasiljem vzdržati slepo pokorščino.

Da, kdor je teh nazorov, ta si res želi nazaj tistih časov, ko je palica neprenehoma švigala po šoli, večkrat samo zaradi tega, ker učitelj ni vedel ničesar drugega začeti. Kdor hoče vzgojiti iz otrok plahe, neodločne, po pasje pokorne in ponižne ljudi, ki se slepo uklanjajo vsaki gosposki suknji, ljudi, ki jih morejo razne gosposke po svoji volji izkoriščati, on si želi v šoli samovladarsko palico.

Kdor pa vzgaja samostalno misleče, odločne in jekleno-trdne značaje, kdor zbuja v svojih učencih krepko samozavest, njemu pa ne more biti kaznovanje, posebno pa ne izvrševanje telesne kazni nobeno zadoščanje. Pravi vzgojitelj se n. pr. pri neposlušnosti posamezni otrok ne čuti osebno žaljenega, on vidi le otroka na slabem potu in ga izkuša od tam odvrniti. V to svrhu uporabi najprej vsa mogoča sredstva, ki mu jih dajeta pouk in občevanje z otroki, preden poseže po kazni. On je vesel, če je svoj namen dosegel s prijazno besedo, a če mora uporabiti kazen, je žalosten. Kaznovanje učencev ne more biti pravemu učitelju nikakršno zadostilo, ono mu je temveč velika muka.

V normalnih razmerah, kjer starši mirno in pošteno žive ter svoje otroke vestno vzgajajo in kjer ni posebnih hujskačev proti šoli in proti učiteljstvu, se navadno tudi izhaja brez mnogih kazni. A ponekod so izredne razmere, tuintam je kak porednež tako izprijen, oziroma tudi nahujskan, da se sedaj dopuščenih kazni ne boji, da nalašč in s premislekom uganja stvari, ki bi naj učitelja ujezile in ga, ako le mogoče, spravile v sodnijsko dvorano. Taki pomilovanja vredni otroci, take nesrečne žrtve brezvestnih hujskačev so izjeme in zanje naj bi veljale tudi izjemne kazni. In samo za te naj bi se uvedla telesna kazen, da se tako prisilijo na pravo pot, ne pa v »zadostilo trpečemu učiteljstvu«. A da se strogost te izjemne kazni poveča in da se učitelju odvzame vsaka prilika, da bi isto v prvi jezi morebiti nepremišljeno in prepogosto uporabljaj, oziroma zlorabljal, naj se natančno omeji in naj je ne izvršuje učitelj. Na ta način se postavi ta stroga in poniževalna kazen tudi pod nadzorstvo drugih organov, česar se dobremu in vestnemu učitelju ni bati.

Ce se pa »Slovenčevi« pristaši boje takega nadzorstva, pač niso dobri in vestni učitelji. Naj se gredo učiti poštenosti, potrpežljivosti, psihologije, logike, pedagogike in metodike, pa jih bo ta strah minil.

In končno še dve tri o zofističnem zavijanju in tolmačenju opazke našega uredništva. »Slovenec« se iz iste norčuje in jo nalašč tako zavija, kakor bi učitelji res želeli pretepati za trne starše. Staršem takih palic (leskovih) nikakor ne želimo, ker so to največ neuki, nesamostalni, vsakovrstnim vplivom dostopni ljudje, ki še ne poznajo pomena in korist

šole in ne vedo, kako se pregreše zoper svoje dolžnosti, ako šuntajo svoje otroke proti šoli in učiteljstvu. O takih lahko rečemo: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo«. A od srca bi privoščili prav žarke palice tistim blagoslovljenim »prijateljem ljudstva«, ki zlorablajo svoje vzvišeno stališče za hujskanje proti šoli in njenim odredbam. Saj so ravno oni krivi, da ne more šola povsod mirno izvrševati svoje svete naloge, oni šuntajo ves čas naše ubogo ljudstvo proti šoli, delajo prepade med učiteljstvom in med narodom, oni podpirajo vse tiste, ki s šolo niso povsem zadovoljni. To so pravi hujskači, ki vedo, kaj delajo, ki pa ne delajo tega iz ljubezni do naroda, ampak le iz ljubezni do lastnega žepa. Tem bi pa nikakor ne škodilo, ako bi jih položili na klop in — — —

Na naš članek pa je odgovoril tudi — »Rdeči Prapor« z dne 14. t. m., torej dober mesec pozneje, ko smo ga mi priobčili. Iz odgovora »Rdečega Prapora« pa razvidimo, da niso prečitali našega članka, nego da so napisali odgovor na podlagi »Slovenčevega« zavijanja, sicer bi nas glasilo jugoslovanske socijalne demokracije sodilo drugače, ko smo vendar v svojem članku pred vsem konstatovali pomanjkljivost § 24. šolskega in učnega reda ter §§ 413. in 420. kazenskega zakona ter naposled povedali, kaj misli glede tega »Nemško-avstrijska učiteljska zveza« in ravnatelj Drescher. V tistem članku smo tudi natisnili z debelimi črkami stavek, ki pravi, da smo odločno proti temu, da bi zopet dobila palica nekdanjo neomejeno pravico v šoli. »Rdeči Prapor« je s »Slovencem« vred prezrl vse to in s »Slovencem« vred zavihtel debelo gorjačo proti nam. Nas to ne boli, ker imamo zavest, da nismo grešili proti nikomur in ničemer. Umevno je, da ni »Slovenca« po volji, če svobodno izražamo svoje misli, a »Rdeči Prapor« bi nam vsaj te pravice ne smel kratiti.

Povemo samo še to: »Rdeči Prapor« je krenil na napačno pot, ako jo je zavil po informacije v redakcijo ljubljanskega »Slovenca«. Vrhutega pa dela tudi slabo uslugo samemu sebi!

Učiteljica in narodna zavest.*)

Ako katera misli, da bo danes slišala nekaj novega od mene, se jako moti. Stara pesem za staro pravdo. Mogoče se ne zdi ysem tako, a meni se zdi, da je med nami bore malo narodne zavednosti. Čudo to ni, saj nam je po vsi mogočnosti niso gojili v dobi našega šolskega obiskavanja. Kdo nam je s pravo ljubeznijo opisoval krasoto slovenske zemlje, junaštvo naših pradedov, vrlino bratskih nam rodov? Kdo nam je v pravi luči pokazal krasoto našega maternega jezika?

Ako sledimo narodnemu razvoju najboljših naših prijateljev, vidimo, kako vsi tekmujejo v tem, zbuditi narodno navdušenje. Povsod naglašajo: to je naše (laško, madjarsko, nemško), ako tudi ni popolnoma res. Povsod stavijo narodno ime na čelo, povsod zahtevajo vzgojo v narodnem duhu. Zakaj pa pri nas ni tega? Četudi majhni, smo kreпки na duhu in na telesu, od narave obdarovani morda bolj kot oni.

Da bijemo boj za obstanek, to prizna vsak; da pa je treba prijati v roke orožje vsakemu, tega noče priznati vsakdo.

*) Iz »Letnega poročila društva slovenskih učiteljic«. Predavala pri obnem zboru 31. marca 1904. Vita Zupančičeva. Uredn.

Med temi nevedneži je posebno mnogo ženskega spola. In ravno ženi je tu odločen večji delokrog, kot možu, zakaj ona mora graditi temelj v otroških srcih, na katerega se vedno opirajo misli in dejanja v zrelejši dobi. Nočem delati nikomur krivice, vsa čast pravim slovenskim materam. A koliko jih je rodila slovenska mati, ki se slastno solčijo v vsem, kar prihaja iz tujine, ki občudujejo tuje narode in se zaničljivo ozirajo na preprosto svoje pokolenje in na vse, kar je domačega.

Me živimo med narodom. Naša šolska vzgoja ni posebno skrbela za našo narodno zavednost. Morda pa je družina pustila v vsaki iskro čistega narodnega čuta. To iskro gojiti in netiti v svojem srcu, je sveta naša dolžnost.

Poklicane pa smo tudi vplivati na druge in jim zbu-jati voljo za vse dobro in lepo in pa ljubezen do vsega domačega. Ljubi svoje, spoštuj tuje! Kjer pa vidiš, da tujec ne spoštuje tvojega, mu tudi nisi dolžan nositi svetopisemske žerjavice na glavo. Zob za zob — je bil vedno narodni bojni krik. S popustljivostjo, napačno miroljubnostjo in hlapčevsko ponižnostjo nihče ne pokaže svoje zavesti.

Kdo se more ponašati, da ima v rokah srečo in nesrečo, žalost in veselje, življenje in smrt naroda, ako ne učitelji in učiteljice? Ako se svoje stanovske dolžnosti prav zavedamo, smo tudi prav narodno zavedne in pogumno se lotimo dela za svoj vzvišeni poklic. Bodimo zavedne, zveste hčere svojega rodu! Ljubimo z vso silo materni jezik in rodno grudo, in naš zgled bo vlekel ter ustvaril kremenite slovanske značaje, ki ne bodo rekli: »Mi smo dobri slovenski narodnjaki, a govorimo nemški.« (To so besede izobraženega slovenskega politika, čigar ime rajša zamolčim.)

»Učiteljice vedno nemškutarijo,« to moraš slišati vsak dan. Mnogo jih tudi prizna, da se boljše in rajše izražajo v blaženi tujščini, ker so je vajene iz šole. Da, iz šole so prinesle narodno malomarnost. Saj učna uprava skrbi, da se temeljito priučimo nemščini, ker znamo baje slovenščino že itak predobro od doma. Saj so nam bili že v ljudski šoli usiljevali temeljito znanje vseh nemških držav od slovanske Pruske do najmanjše Lippe. Slovenske dežele njih kras in prebivalci, te so nam znane že, ko pokažemo nos v šolo, te pozna vsak abecedar.

Zgodovina je pisana v pristno nemškem duhu. Vse stremi po tem, da zanemarjamo svoje in poznavamo tuje. Naša pripravnica, ki naj izobrazuje slovenske učiteljice, je popolnoma nemška. Slovenščina se v nji trpi, kakor pastorka v lastni hiši. Seveda, naši politični mogočnejši nimajo časa za take stvari. Kadar gre za učni jezik, so skrajno galantni proti vsakemu tujcu. »Kranjcu priljubljena tuja je brada, če tu' otrok njegov kruhka strada.« To menda zahteva politika, ker s takimi »malenkostmi« se doseže kaka oglodana kost iz preobilne tujčeve mize, za katero se potem pulimo. Tujec pa korak za korakom napreduje preko nas.

Pa kam sem zašla?

Kaj lahko storimo v šoli za narodno zavest, ne da bi prišle v konflikt s § 19. drž. zak. narodne enakopravnosti? Učimo otroke: Pusti vsakemu svoje, a svojega nikomur. Zunanji narodni znaki so noša, običaji in jezik. Noša se v sedanjem času hitro izpreminja. Časir je bila bistveno narodna. Sedaj prihaja vedno bolj mednarodna. Pustimo jo, ker obleka ne sodi k moji zavednosti.

Težje že pogrešamo in opustimo narodne običaje, ker so ukoreninjeni v življenjskih potrebah in navadah. Zato so